

Становище

за

„Младежка визия за развитие на България“

на тема:

*"Образование, професия, реализация: подпомага ли ЕС
ефективната връзка между образование и
професионалната реализация?"*

Изготвил:

Денис Симеонов,

Политолог, ВТУ

01.12.2014 г.

гр. Плевен

Безспорно, да. Това становище някак си идва естествено. Логично обаче за да се достигне до него е редно да се мине през изпитания път на методически подредените аргументи и изпитани аналитични структури. В противен случай становището няма плътност, нито тежест. Обемът на становището не позволява задълбочен и многостранен анализ, така че не се претендира за изчерпателност, а по-скоро за илюстрация на ключови точки и проблеми свързани с образованието.

Трудно може да говорим за ефективна връзка между образованието и професионалната реализация без да операционализираме горепосочените понятия, за да бъде пределно ясен контекста, в който ще бъдат използвани.

Образованието по дефиниция е преподаването и научаването на знания и специфични умения. Като такава обаче то е целеполагащо и целеизграждащо. Първо целеполагащо, защото именно образованието имплементира основните ценности, цели и мотиватори в живота, които по-нататък в развитието на индивида ще се окажат ключови и крайно необходими за бъдещето израстване. Второ, то помага за развитието на вече усвоени ценности и подготвя индивида, т.е. целеизграждащо, първо с основна информационна база, осигуряваща неговото оцеляване и израстване в социалното битие, а по-късно и тясно специализирана информация по дадено направление, която има за цел да изгради специфични знания и умения, пряко свързани с интересите и желанията на субекта, които да осигурят както адекватна работна сфера за реализация, така и правилно профилиране на кадри в сфери, в които със специфични умения и лични качества да са полезни и на обществото като цяло.¹

Още от работната дефиниция, която предлагам става ясно, че реализацията в професионален план и образованието са тясно свързани и връзката между тях е пределно ясна. Преди да аргументирам предложената хипотеза, че ефективната връзка между образованието и професионалната реализация са подпомогнати от ЕС, е редно да се направят няколко основни уговорки, които са с немалка важност за дефинирането конкретно на помощта, която се получава от ЕС.

Образованието не е хомогенно понятие и се разглежда на етапи, като всеки етап повишава знанията и специализира и подготвя за пазара на труда (поне теоретично) субектите. Разглеждането на корелацията между професионалната реализация и образованието и помощта на ЕС, може да се разглежда двустранно (хоризонтално) и

---

¹ Симеонов, Д. *Здравеопазването и образованието като човешко право и капитал*, Friedrich Ebert Stiftung, 2012 г.

многоизмерно (вертикално). Двустранно, защото освен във връзката между двете понятия, ползите могат да се разглеждат и поотделно (за образованието и за реализацията). Многоизмерно, защото могат да се поместят поне четири отделни аргумента на икономически, културни, методически, психологически равнища и пр. ЕС помага на следните равнища:

1. Икономически – Програмата „Учене през целия живот 2007 – 2013 г.“, с бюджет 6,97 млрд. евро беше реализирана във всички образователни етапи. Но нека бъдем максимално актуални. Само за научни изследвания между 2014 г. и 2020 г. ЕС ще предостави почти 80 милиарда евро.² Програмата Еразъм + (2014 – 2020 г.) има общ бюджет 14,7 млрд. евро. Очаква се да вземат участие над 4 млн. души с цел обучение, придобиване на опит или доброволческа дейност. Факта, че сме част от ЕС разширява пазара на труда, след като улеснява условията за кандидатстване и намиране на работа в страните-членки от ЕС.
2. Културни – вече съществува възможността да се пътува свободно в ЕС, да се обучаваме, да усвояваме добрите практики, да участваме в образователния процес на друга страна и да донесем обратно придобития опит и събраните впечатления от животът в друга европейска страна. В глобалистичния свят на европейското семейство вече можем да сме част от европейската култура пълноценно.
3. Технологически – усвояване на нови похвати и методи на практикуване и преподаване в различни сфери, които подобряват, улесняват и осъвременяват образователната система и подготвят кадри в тясно сътрудничество в бизнеса. (Процесът от Болоня).
4. Психологически - усвояване на добрите практики и наблюдението върху различна народопсихология дава отражение върху себеосъзнаването и рефлексията на индивида върху неговата култура. За бъдеща реализация, наличието на подобен тип опит е ценно предимство пред конкуренцията. Самочувствието от получено „по престижно“ образование също оказва влияние върху бъдещата професионална реализация.

Полезността на Европейския съюз във връзката между образованието и професионалната реализация е ясна и многостранна, но това прави ли я ефективна?

---

² http://europa.eu/about-eu/funding-grants/index_bg.htm

Образованието е двустранен процес и като такъв, той е успешен само ако двете страни са съгласни и достатъчно отдадени да изпълнят своите отговорности (учител – ученик, лектор – студент, учител – обучаващ се). Логично за изграждането на ефективна връзка между образование и професионална реализация е необходима не само помощта на ЕС, но и действия на получателя на тази помощ, а и проактивни действия на бизнеса. Тук все още България, като държава-членка и получател на различни блага от ЕС не отговаря с нужните темпове за промяна. Все още образователната система (в средно равнище и висше) е преди всичко теоретична и не предоставя необходимите практически знания и умения на обучаващите се, така че да са пълноценна част от пазара на труда след тяхното дипломиране. И докато връзката на висшето образование с пазара на труда е основно отговорност на университетите в България, поради тяхната автономност, то на ниво средно образование то е все пак държавна отговорност, макар и децентрализирана.

Осъвременяването на програмите и ориентирането на преподаването предимно към реализацията извън училището или университета, не е самоцел. Както казахме по-горе образованието е целеполагащо и целеизграждащо, но то има за цел както да подготви за работа, така и да въздейства върху начина на мислене. Достигането до подобна дълбочина на създаване на нови парадигми в съзнанието на обучаващите се е невъзможно да стане само с тесен набор знания, ориентирани към реализацията на индивида извън самата система. Образованието в средния си етап има за цел да подготви индивидите едновременно за бъдещ сблъсък с пазара на труда и евентуално за продължаващо обучение в по-конкретно направление (висше образование).

Освен предимно теоретичните знания, които са широко интердисциплинарни, в България малко се работи за изграждането на самочувствието и допълнителните умения на учениците (презентационни умения, творческо писане, реторика, здравословно ниво на самочувствие и увереност в бъдеща реализация и текущите умения и знания), които са тясно свързани с бизнеса. Да, има едни пари, които се дават от ЕС, има едни програми, които се приемат, но в крайна сметка на ниво средно образование (а без него не можем да говорим за по-нататъшно развитие и до висше) ефектът не е голям. Липсата на тясна връзка между отделните етапи на образованието от една страна и образованието и бизнеса от друга. Няма синхрон между университетите и училищата.

Образователната стратегия трябва да е базирана на обратното планиране. Трябва да е насочена към това къде виждаме абитуриентите, абсолвентите и магистрите и тогава да се върнем назад необходимия брой години и да положим тези визии в съгласувана и

обработена програма, която да има както възможност за промяна, така и да включва тясното сътрудничество на бизнеса и отделните образователни институции.

Образованието може да се разглежда като своеобразен Сизиф³. Сизиф избутва един камък до върха на планината и в момента, в който тя достигне върха се търкаля обратно и той трябва да я избути до горе отново. Циклите на образованието и новите випуски са точно това. Извеждане от началото до края и започване отначало на всичко. Но Камю ни казва, че трябва да си представяме Сизиф щастлив, въпреки абсурда на неговото действие скалата трябва да продължи да се търкаля. Въпреки, че щастието е с доста променлива дефиниция и е по-скоро метафизично понятие, е редно да се запитаме щастливи ли сме от образованието, което предоставяне? Ако успеем да отговорим на този кратък въпрос достатъчно обективно и градивно и съчетаем отговора си с възможностите, които ни се предоставят и начина по който ги усвояваме, мисля че истината ще е някъде близо.

---

³ Албер Камю, философското съчинение „Митът за Сизиф“